

Mehanizem razdelitve skupnega dohodka

Gospodarski instrumenti, ki smo jih vpeljali za leto 1956, še ne pomenijo popolne uporabe vseh tistih elementov, ki jih je treba vnesti v naš gospodarski sistem, da bi se le-ta spopolnil do tiste mere, ki je v tem obdobju možna. Določenih sprememb v tem letu še ni mogoče izvajati, ker zahtevajo daljše proučevanje in preverjanje zlasti tistih, ki se tičejo sistema nagajevanja.

Vendar pa imamo že zdaj pomembne spremembe, ki bodo zelo vplivale na razvoj gospodarstva v letošnjem in prihodnjih letih.

Zveza ima znatno večje možnosti kakor prej, da vpliva na razdelitev sredstev in na njihovo trošenje, s tem pa tudi na samo tržišče. Večji vpliv zveze na gibanje finančnih sredstev bo prinesel tudi več reda na

vsa področja ponudbe in po-vpraševanja, daje pa tudi možnost za intervencije, če bi hile potrebne.

Sredstva za proračunsko potrošnjo so popolnoma izločena iz investicijskih skladov in so podrejena popolnoma drugim predpisom ter odvisna od potrošnega sklada delavcev in uslužbencev na področju posameznega ljudskega odbora.

Oba ukrepa, to se pravi kre-pitev vloge zveze pri raz-olaganju s finančnimi sredstvi in izločitev proračunske potrošnje imata trajen značaj. Ustrezajoči instrumenti se bodo prav gotovo tudi nadalje spopolnjevali z razvojem gospodarskega sistema, toda osnovna zamisel bo ostala v perspektivi še nadalje nespremenjena.

Sedaj je položaj komunizma poznejši ukrepi, kot je

mno go bolj točno določen. Ne samo da so dohodki komune precizirani in da so bolj smotno postavljeni tako s stališča komune kakor s stališča proizvajalca, temveč so tudi njene pristojnosti v razmerju do podjetja jasnejše. Glede razdelitve dohodka ne bo moglo biti več toliko subjektivnih ocen, kakor prej, s tem pa tudi ne bo več neenakomernosti glede položaja podjetij na teritoriju raznih ljudskih odborov.

Podjetjem je zagotovljena določena gotovost in enakomernost poslovanja. Po sedan-jih instrumentih lahko v glavnem vnaprej vedo, s kakšnimi sredstvi bodo razpolagala, kar bo vsekakor odvisno od njihovega poslovanja, to tem prej, ker so se znatno zmanjša-le »nevarnosti« pred morebit-nimi ukrepi.

n. pr. blokada dela sredstev. Pri določanju njihove udeležbe pri dobičku je težišče prešlo na objektivne kriterije, s tem pa se tudi njihov položaj na tržišču postopoma izenačuje. Novi instrumenti niso samo objek-tivni, temveč tudi ekonomsko utemeljeni. Instrumenti za iz-ločanje dela dobička za okrajni investicijski sklad in sklad za samostojno razpolaganje pod-jetja dajejo gospodarskim or-ganizacijam pobudo, da s čim manj vloženimi sredstvi dose-žejo čim večji dobiček.

Na splošno vzeto imajo tako gospodarske organizacije kakor tudi drugi činitelji v gospodar-skem življenju pogoje, da znat-no prispevajo k enakomernemu razvoju gospodarstva v letošnjem letu in k pripravam za nadaljnje spopolnjevanje si-stema v prihodnjem obdobju.

Kako izločamo sredstva za samostojno razpolaganje

Ko smo izločili davek na dobiček, zakonske obveznosti iz dobička in del za plače, izločimo iz ustvarjenega dobička določen del za družbene investicijske sklade in za sredstva za samostojno razpolaganje podjetja. To napravi-mo takole. Ostanek dobička (ko smo izplačali davek na dobiček, zakonske obveznosti in del dobička za plače) primerjamo z vsemi vloženimi sredstvi gos-podarske organizacije. S tem dobi-mo »stopnjo dobička«, ki pred-stavlja sedaj za podjetje objek-tivni kriterij. Odvisno od te stopnje določamo odstotek ostan-ka dobička, ki gre v sklad sred-stev za samostojno razpolaganje podjetja, ali v družbene investi-cijske sklade. Zaradi lažjega

Če ostanek dobička znaša v razmerju s sredstvi	izločimo v sklade
do 2%	48%
2-4%	45%
4-6%	42,6%
6-8%	40,29%
8-10%	38%
10-12%	36,85%
12-14%	34,85%
14-16%	33%
16-18%	31,59%
18-20%	30,47%

KDAJ SE TERENSKI DODATKI PRIZNAJO KOT MATERIALNI STROŠKI

Lani so nekatere gospodarske organizacije računale med ma-terialne stroške tudi izdatke za terenske dodatke za delo, ki ga po njegovem značaju ni mogoče imeti kot terensko (eksploatacija gozdov). S tem so svojim delav-cem zagotovile večje plače. Da bi preprečila nepotrebno fluktuacijo delovne sile gos-podarska organizacija lahko po novi odločbi vračuna terenske dodatke med materialne stroške samo tedaj, če so delavci ali uslužbenci v stalnem delovnem razmerju (12 mesecev brez pre-kinitiv ali 20 mesecev s pre-kinitivjo).

Da bi preprečila pretirano in nepotrebno uvedbo čezurnega dela, kar povzroča znatno povečanje plač, ki se priznajo v last-no ceno, nova odločba predpi-suje, da je treba podati delav-skemu svetu trimesečno poročilo o čezurnem delu. Poročilo mora biti dokumentirano s podatki o uspehih, ki so bili doseženi s čezurnim delom.

Pomembno dopolnitev glede čezurnega dela pomeni priznanje v lastno ceno tudi plače za čez-urno delo uslužbencev, ki se obračunavajo po povečani tarifni postavki za 50%, pod istimi po-goji kakor se priznajo tudi plače za čezurno delo delavcev. Ta pravica velja samo za tiste uslužbence, ki jih določa nova odločba.

B. M.

Ko smo izločili skupen znesek za družbene investicijske sklade in sredstva za samostojno razpolaganje, tedaj okrajni ljud-ski odbor s svojim družbenim planom določi, kateri del tako dobljenega skupnega zneska pripa-de podjetju za samostojno raz-pologanje, kateri del pa gre v družbene investicijske sklade. Po uredbi o razdelitvi skupnega do-hodka okraj ne more samovoljno izvršiti te razdelitve, temveč ga vežejo okviri, ki jih daje zvezni družbeni plan. Po načrtu plana dobiijo podjetja za svoj sklad sredstev za samostojno razpolo-ganje 30 do 40% od tega zneska. Ostanek torej 60 do 70% skupne-

ga zneska gre v družbene in-vesticijske sklade.

Za podjetje je torej koristno, če s čim manjšimi vloženimi sredstvi ustvari večji dobiček. Kajti čim ugodnejše je to raz-merje, tem večji je znesek do-bička, ki gre v sklad za samo-stojno razpolaganje podjetja, če-prav je relativno ali odstotno razmerje manjše.

Podobno je tudi s sredstvi, ki gredo v družbene okrajne in-vesticijske sklade tako, da je tudi v tem pogledu zavarovana korist podjetja, katerega krediti tudi neposredno izvirajo iz družbenih investicijskih skladov.

Kako izločamo del dobička za plače

Razen do plač po tarifnem prav-ilniku ima podjetje pravico tudi do določenega odstotka dobička za plače v mejah, ki jih določa zvezni družbeni plan. Lani je ta odstotek določal ljudski odbor. Letos bo ostal tisti del, ki je namenjen za plače, v načelu enak (z določenimi minimalnim povečanjem), izračunavalo pa ga bo samo podjetje.

Najprej ugotovimo, kolikšen odstotek dobička (potem, ko smo odbili davek na dobiček in za-konske obveznosti) je odpadel na plače v letu 1955. Ta odstotek uporabimo tudi za dobiček v letu 1956 (z določenimi popravki) ki odstotek povečujejo, toda niso bistvene za razumevanje stvari).

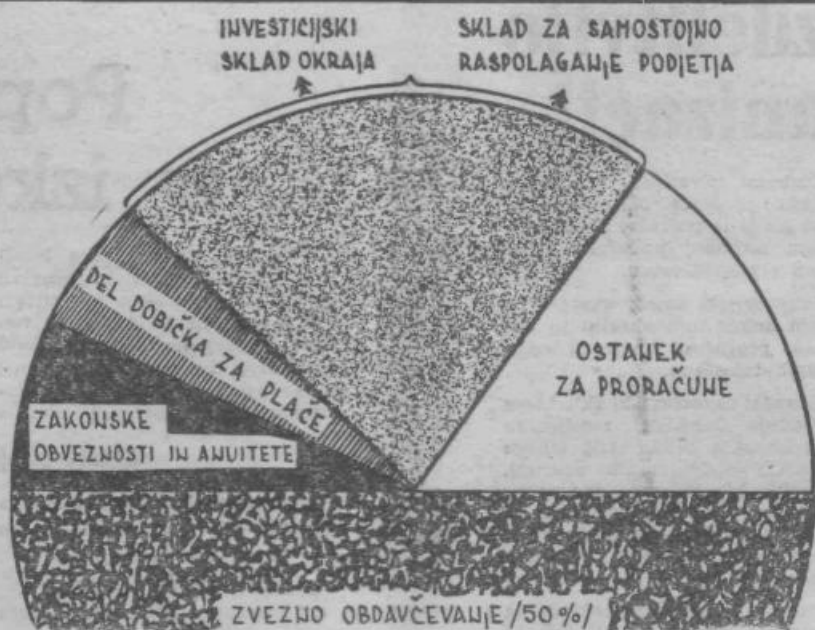
V nekaterih primerih bo treba odstotek popraviti. Če je bil lani pre-nizek, se bo moral povečati do določenega meje, ki jo bo do-ločil zvezni družbeni plan. Če pa je bil previsok, se bo moral zmanjšati do določenega meje. Po na-

Skupni dobiček	100 milijonov	120 milijonov
davek na dobiček (50%)	50 milijonov	60 milijonov
zakonske obveznosti	10 milijonov	10 milijonov
ostane dobička	40 milijonov	50 milijonov
od tega 10% za plače	4 milijonov	5 milijonov

Tako so podjetja zainteresira-na za povečanje delovne produk-tivnosti, za znižanje stroškov in za razbremenitev odvečne delov-ne sile, s čimer povečujejo dobiček.

S takim izdajanjem plače iz

dobička podjetja je odstranjena možnost, da bi ljudski odbor: tudi letos spreminjali ta razmer-ja na temelju več ali manj sub-jektivnih ocen, ter podjetja zato lahko planirajo zasluge z večjo gotovostjo.



Splošna shema razdelitve dobička (velikost polja ne izraža količinskega razmerja).

Razdelitev skupnega dohodka in dobička

Shema razdelitve skupnega dohodka

1. MATERIALNI STROŠKI

- vrednost potrošenega materiala
- izdatki za usluge drugih oseb
- obresti za kredite za obratna sredstva
- premije za zavarovanja
- dnevnice za službena potovanja itd.
- prevozni stroški delavcev nad 600 din
- 90% reklamnih stroškov
- stroški za udeležbo na sejnih itd.

2. AMORTIZACIJA

- amortizacijski odpis po predpi-sanih stopnjah

3. STALNI PRISPEVKI DRUŽBENI SKUPNOSTI IN DRUGI PRISPEVKI

- obresti na osnovna sredstva
- zemljarina
- prispevki župnikom in strokovnim združenjem
- prispevki za pospeševanje gos-podarske dejavnosti (za industrijo, gradbeništvo, za kadre itd.).

4. PLAČE

- Plače po času ali učinku po tarifni postavki iz tarifnega pravilnika s prispevkom za socialno zavarovanje in prispevkom za stanovanjsko graditev z drugimi izdatki, ki se priznajo kot plače.

5. DOBIČEK

- Po plačilu davka na promet, ki se opravi pred vsako drugo razdelitvijo, se skupni dohodek (v denarju izražena realizacija, ki izhaja iz celotne dejavnosti gospodarskih organizacij) razdeli po tej shemi. Pri lastni ceni, v katero spadajo materialni stroški, amortiza-cija, stalni prispevki in plače, ni večjih sprememb v primeri z lani.

Razdelitev ostane v osnovi ista. Spremenili so se reklamni stroški, ki so lani popolnoma bremenili materialne stroške, medtem ko letos padajo za 10 odstotkov v breme sredstev za samo-stojno razpolaganje. Stroški za udelež-bo na sejmih niso bili do zdaj urejeni. Novo določbo v razdelitvi skupnega dohodka predstavlja tudi prispevek za stanovanjski sklad.

Prav tu pa je ključ problema. Po tej shemi se razdeljuje vsa sredstva, ki jih ustvari podjetje. Iz nje vidimo, da se dobiček veča, če se zmanjšajo stroš-ki proizvodnje in nepotrebna delovna sila. S tem se veča udeležba podjetja pri dobičku za plače in pri sredstvih za samostojno razpolaganje, pa tudi druž-bena skupnost ima hkrati več koristi od večjega ustvarjenega dobička.

Splošna shema razdelitve dobička

1. DAVEK NA DOBIČEK

- višino davka določa zvezni druž-beni plan

2. ZAKONSKE OBVEZNOSTI IZ DOBIČKA

- zneski za nadomestilo plač za prvih 7 dni bolezni
- nadomestilo za ločeno življenje
- prispevek za socialno zavarovanje nad stopnjo, ki jo določa zvezni družbeni plan
- prispevek za rezervni sklad
- anuitete za dolgoročne kredite, praviloma ne glede na to, iz kate-rega investicijskega sklada je bil dan kredit

- nagrade delavcem za prihranke in drugi stroški, če te določajo zvezni predpisi.

3. PLAČE IZ DOBIČKA

- določeni odstotek se izloči za premijo
- ostanek za plače iznad plač po tarifnem pravilniku izven premij.

4. IZLOČITEV ZA SREDSTVA ZA SAMOSTOJNO RAZPOLAGANJE GOSPODARSKE ORGANIZACIJE

5. IZLOČITEV ZA DRUŽBENE INVESTICIJSKE SKLADE

6. PRISPEVEK ZA PRORAČUNE

V splošni shemi razdelitve dobička so naslednje spremembe: lani je po plačilu zveznega davka na dobiček in za-konskih obveznosti iz dobička okrajni ljudski odbor s svojim družbenim planom razdeljeval dobiček. Okraj (za obrama in komunala podjetja občina) je sam odločil, koliko pripade podjetju iz dobička za plače iznad plač po tarifnem pravilniku, a koliko za sredstva za samostojno razpolaganje. In ne samo to. Okraj je odločil, kolikšen del sred-stev, ki mu pripadajo gre v proračun, a koliko za investicije v gospodarstvu.

Sedaj je ta stvar drugačna. Način iz-ločitve dela dobička za plače iznad plač po tarifnem pravilniku in, v glavnem, dela dobička za sredstva za samostojno razpolaganje določa zveza. (Okraj samo loči sredstva za samostojno razpo-laganje od sredstev za družbene in-vesticijske sklade s svojim družbenim planom v sorazmerju, ki ga določi zvezni družbeni plan.) Metode, po ka-terih se izloči dobiček, predpisuje ure-dba o razdelitvi skupnega dohodka gos-podarskih organizacij, količino do-bička, ki se izloči, pa določa zvezni družbeni plan. Okrajni ljudski odbor prav tako več ne določa, koliko sred-stev bo šlo v proračun, koliko pa v in-vesticijske sklade, marveč to predpisuje zveza z omenjeno uredbo (metode) in zvezni družbeni plan (količino sredstev).

Mehanizem razdelitve skupnega dohodka

Razdelitev skupnega dohodka

v kmetijstvu in zadružništvu

Sistem razdelitve dohodka v kmetijstvu in zadružništvu bi-stveno izboljšuje položaj kmetij-skih in zadružnih organizacij. To se odraža predvsem:

- privilegiranih teh organi-zacij v razmerju do drugih gos-podarskih organizacij in v njih-ovem izenačevanju v obvezno-stih do družbene skupnosti z in-dividualnimi proizvajalci (zne-sek zemljarine je po zveznem družbenem planu določen na 13 do 47% vsega dohodka);

- v možnosti, da dosežejo raz-meroma visoke plače pri poveča-nju delovne produktivnosti;

- v tem, da je omogočeno for-miranje velikih sredstev za skla-de gospodarskih organizacij;

- v tem, da se sredstva, ki se formirajo v kmetijstvu in vpla-čujejo v družbene sklade, v na-čelu spet vračajo v kmetijstvo.

Kmetijske organizacije

Državna kmetijska posostva, ekonomije, kmečke obdelovalne zadruge, ribiške zadruge in pod-jetja za lov morskih in sladko-vodnih rib, drevesnice, žrečar-ne, kmetijske postaje in druge podobne organizacije krijejo iz skupnega dohodka samo ma-terialne stroške in amortizacijo, medtem ko predstavljajo vse dru-ga, kar jim ostane, njihov do-hodek.

Kmetijske organizacije plaču-jejo iz dohodka kot svojo obvez-nost do družbe samo zemljarno in nekatere druge zakonite ob-veznosti. Zemljarno določa okrajni ljudski odbor v mejah, ki jih postavlja zvezni družbeni plan. Hkrati določa tudi, kolik-šen del zemljarine gre v okrajni investicijski sklad, koliko pa je ostane za investicijski sklad kme-tijske organizacije. Kmečkim ob-delovalnim združenjem ostane v njihovih investicijskih skladih ves znesek zemljarine.

Okrajni ljudski odbor lahko določi za posamezne kmetijske organizacije, da so v poskusnem obratu, in v tem primeru sploh ne plačajo zemljarine.

Kmetijska organizacija lahko ves ostali del dohodka samostoj-no razdeli med sredstva za sa-mostojno razpolaganje in plače. Prav v tem pa tiče prednost si-stema razdelitve skupnega dohodka kmetijskih organizacij, ker le-ta lahko velik del doseže-nega dohodka svobodno razdelijo tako, kakor smatrajo za po-trebno.

S tem je kmetijskim organiza-cijam dana možnost, da znatno dvignejo delovno produktivnost. Vsi posamezniki pa tudi organi-zacije kot celota so neposredno zainteresirani na ustvaritvi več-jeje dohodka. Čim manjšo bo število delavcev in čim večji do-hodek bodo ustvarili, kar lahko dosežejo s povečano delovno pro-ductivnostjo, tem bolj občutno se bodo povečali dohodki posa-meznikov.

Kmetijska organizacija izpla-čuje iz tistega dela dohodka, ki je namenjen za plače, prispevek

za socialno zavarovanje in za-ložbi družbenega plana občine v stanovanjsko gradnjo, ostanek pa občin-ski proračun s tem, da naj-manj 50 odstotkov tega ostan-ka me individualnih plač stalnih delavcev in uslužbencev gre tudi prispevek v občinski proračun na podlagi: lestvice, ki jo določa zvezni družbeni plan.

Splošne kmetijske zadruge

Splošna kmetijska zadruga predstavlja enotno organizacijo, katere dejavnost ima določeno vlogo. Ne glede na dejavnosti, ki jih opravlja pa je njeno poslova-nje s stališča vloge in položaja splošnih kmetijskih združg ce-lotno in ga zatorej ni moč deliti. Zaradi tega se tudi pri razdelitvi skupnega dohodka smatra sploš-na kmetijska zadruga kot enotna gospodarska organizacija ne glede na število in vrsto dejavnosti, ki jih opravlja.

Splošne kmetijske zadruge la-hko poslujejo s svojimi zadružniki na temelju odprtega računa (na-knadno ugotavljanje cen po učinku na tržišču) v dolo-od-stotku, v prometu s kmet. pri-delki pa tudi s trg. organizaci-jami na debelo, z zadružnimi poslovnimi zvezami in drugimi po-dobnimi organizacijami, kar daje široke možnosti za rentabilno poslovanje zadrug.

Splošna kmetijska zadruga mo-ra znesek, ki ustreza zveznemu davku na dobiček, vnesti v svoj investicijski sklad s tem, da o trošenju teh sredstev odloča okrajni ljudski odbor.

Ostanek dobička gre po od-

ta skupni dohodek vnašajo tudi tiste dohodke, ki jih dobijo od prodaje rastočega lesa in od pro-daje postranskih gozdnih pri-delkov. Preden določijo dobiček, morajo poravnati vse stroške za redno vzdrževanje gozdov.

Gozdna gospodarstva vplačajo kot stalni prispevek še posebno vsoto v sklad za pospeševanje gozdarstva.

Glede na različne oblike orga-nizacije gozdnih gospodarstev, različne delovne pogoje in raz-lične potrebe, ki jih krijejo iz dobička na področju posameznih republik, se dobiček gozdnega gospodarstva deli po predpisih ljudskih republik.

Izkoriščanje gozdov v lastni režiji obračunava gozdno gos-podarstvo in deli skupni dohodek po predpisih, ki veljajo za in-dustrijo in rudarstvo.

Če bomo delovne kolektive podjetij posameznih gospodar-skih področij seznanili s siste-mom razdelitve skupnega dohod-ka v njihovih podjetjih, če jim bomo predočili možnosti za ostvaritev večjih skladov v teh podjetjih, kakor tudi možnosti, da lahko z večjim prizadevanjem na samem delovnem mestu ali pa z boljšo organizacijo proiz-voznega procesa dosežejo večje zasluge, bo to vsekakor imelo zaželjene uspehe tako za posa-meznike, kakor tudi za podjetje in za skupnost.

B. R.

Spremembe v predpisih o plačah v gospodarstvu

Spremembe uredbe o plačah v gospodarstvu, ki so bile sprejete te dni, ne pomenijo spremembe posameznih gospodarskih vej, skupin podjetij ali gospodarskih organizacij, sprejeti pravilnike o premijah. Tiste gospodarske or-ganizacije, ki ne bi sprejele pravilnikov o premijah v roku, ki ga določa zvezna komisija za plače, ne bodo mogle uporabiti sredstev, ki so določena za pre-mije niti za izplačevanje premij niti za povečanje plač. Ta sred-stva bodo šla v sklad za samo-stojno razpolaganje, gospodarska organizacija pa bo morala plačati kazni.

Lani premije niso prišle do iz-raza, ker so jih uvedli v majh-nem številu podjetij. Z novo raz-delitvijo dobička pa so gos-podarskim organizacijam zagotov-ljena iz dobička zadostna sred-stva za povečanje plač, tako da odpade eden glavnih vzrokov za to, da se premije ne uvedejo tudi v več podjetjih.

Obvezna uvedba premij

Uredba določa, da morajo gos-podarske organizacije letos ob-vezno uvesti premije in dopolniti svoje tarifne pravilnike z določbo, ki bo določala znesek dobička (v % od dobička za plače), ki ga bodo uporabili za premije. Če-prav se premije izplačujejo iz dela dobička za plače, pa uredba ne določa delovnega staža kot pogoj za doseg pravice do iz-plačila premije, kot je to primer s splošno udeležbo pri razdelitvi dobička. Premije se lahko takoj izplačujejo kakor hitro ugotovi-mo doseženi uspeh, to pomeni tudi pred potokeom gospodarskega obračunskega obdobja, ker gre pri premijah za plačo za do-seženi učinek.

Uredba pooblašča zvezno ko-misijo za plače, da določi roke,

v katerih je treba na podlagi konkretnih pogojev in možnosti tiste posamezne gospodarske veje, skupin podjetij ali gospodarskih organizacij, sprejeti pravilnike o premijah. Tiste gospodarske or-ganizacije, ki ne bi sprejele pravilnikov o premijah v roku, ki ga določa zvezna komisija za plače, ne bodo mogle uporabiti sredstev, ki so določena za pre-mije niti za izplačevanje premij niti za povečanje plač. Ta sred-stva bodo šla v sklad za samo-stojno razpolaganje, gospodarska organizacija pa bo morala plačati kazni.

Dopolnitve uredbe o plačah določajo, da tista gospodarska organizacija, ki v svojem tarif-nem pravilniku ne bi določila kriterijev za določanje tarifnih postavk v razponu, lahko določi tarifne postavke samo v zneskih, ki ne presegajo spodnje meje razpona. Zato bodo tiste gos-podarske organizacije, ki so v tarifnem pravilniku določile ta-rifne postavke v razponu, toda niso določile kriterijev za dolo-čanje tarifnih postavk v mejah razpona, morale te kriterije do-ločiti z dopolnitvijo tarifnega pravilnika.

Dopolnila uredbe ne omejujejo pravice gospodarske organizacije da med letom samostojno po-stavlja tarifne postavke za nova delovna mesta, vendar pa zave-zujejo gospodarske organizacije, da obveščajo okrajno komisijo o novih delovnih mestih in o višini tarifnih postavk. To je potrebno zato, da bi komisija lahko ugo-tovila, ali so tarifne postavke za nova delovna mesta v pravilnem razmerju s tarifnimi postavkami ustrežajočih delovnih mest v tarifnem pravilniku, in da ukre-ne potrebno, če ugotovi, da niso v skladu.

B. M.